«Θα μείνουμε όλοι!» Διαμαρτυρίες προσφύγων και αγώνες για το δικαίωμα στην πόλη στην πόλη του Αμβούργου

Φλόριαν Βίλντε

Ήταν περίπου 300 πρόσφυγες από τη Δυτική Αφρική που στις αρχές του 2013 είχαν φθάσει μέσω Λιβυής στο Αμβούργο. 'Επειτα από μια ριψοκίνδυνη διαδρομή στη θάλασσα, είχαν φθάσει πρώτα στο ιταλικό νησί Λαμπεδούσα, από όπου πήρε το όνομα της η ομάδα προσφύγων του Αμβούργου.

Κατά την άφιξη τους στο Αμβούργου οι αρχές – επικαλούμενες τους ευρωπαϊκούς κανονισμούς μετανάστευσης – αρνήθηκαν να τους παραχωρίσουν άδεια παραμονής και προσπάθησαν να τους διώξουν αμέσως από την πόλη. Όμως οι πρόσφυγες αρνήθηκαν να φύγουν. Έτσι κι αλλιώς που θα πηγαίναν? Αποφάσισαν να μείνουν, να απευθυνθούν στη δημοσιότητα και να παλέψουν για τα δικαιώματα τους. Σε αυτή την προσπάθεια βρήκαν στήριγμα σε ένα αυθόρμητο κύμα συμπάθειας και αλληλεγγύης από μεγάλα μέρη του πληθυσμού.

Εκκλησίες και τζαμιά είχαν ανοίξει τις πύλες τους, όπως και αριστερά εναλλακτικά κέντρα και κατελημμένα σπίτια. Περίπου 80 μετανάστες είχαν βρει καταφύγιο στην εκκλησία του Σανκτ Πάουλι, που βρίσκεται δίπλα στα πρώην κατελημμένα σπίτια της Χάφενστρασε και στο Park Fiction, ένα, ενάντια στα συμφέροντα των μεγαλοεπενδυτών αυτοδιαχειριζόμενο πάρκο, που το καλοκαίρι του 2013 σε αλληλεγγύη με τις διαδηλώσεις στην Κωνσταντινούπολη, είχε μετονομαστεί σε Gezi Park Fiction. Σε αυτό, οι κάτοικοι είχαν οργανώσει διάφορα συσίτια για τους πρόσφυγες. Τρόφιμα και κούβερτες κατέφθαναν κάθε μέρα στις εκκλησίας προς υποστήριξη τους. Η ποδοσφαιρική ομάδα Σανκτ Πάουλι πρόσφερε ποτά και ρουχισμό, καθώς και δωρεάν εισητήρια για ποδοσφαιρικούς αγώνες. Στο οίκημα των συνδικάτων, οι συντεχνίες των υπηρεσιών ver.di και των εκπαιδευτικών GEW διοργάνωσαν ένα πάρτυ υποδοχής. Οι πρόσφυγες γράφτηκαν μαζικά στην ver.di, αποκτώντας έτσι σημαντικά συντεχνιακά, νομικά κατοχυρωμένα δικαιώματα. Ένας γνωστός θυρωρός νυχτερινού κέντρου προθυμοποιήθηκε να προσέχει την εκκλησία όπου βρίσκονταν οι πρόσφυγες επί εβδομάδες, έπειτα από ρατσιστικά επεισόδια εναντίον τους. Στη μεγαλειώδη διαδήλωση ενάντια στα ψηλά ενοίκια το επόμενο φθινόπωρο στις 28 Οκτωβρίου, οι πρόσφυγες διαδραμάτισαν ένα καθοριστικό ρόλο.

Ενώ όμως διάφορες αριστερές οργανώσεις, συνδικάτα καθώς και πολλής απλός κόσμος αντιμετώπισε τους πρόσφυγες με αισθήματα αλληλεγγύης, η σοσιαλδημοκρατική γερουσία του Αμβούργου επέμενε στην σκληρή της στάση: Η παρούσια των προσφύγων ερχόταν σε αντίθεση με τις ευρωπαϊκές οδηγίες μετανάστευσης και αυτοί έπρεπε να εγκατελείψουν την πόλη. Όταν όμως μια θαλάσσια τραγωδία στις ακτές της Λαμπεδούσας στις αρχές του Οκτώβρη είχε σαν αποτέλεσμα τον πνιγμό 270 μεταναστών, η αλληλεγγύη ανάμεσα στους κατοίκους του Αμβούργου είχε αυξηθεί. Η σκληρή στάση της γερουσίας δεν είχε όμως αλλάξει. Αντίθετα: Είχε θέσει τελεσίγραφο στους πρόσφυγες να καταγράψουν τα στοιχεία τους στις αρχές μέχρι τις 11. του Οκτώβρη.

Με τη λήξη της προθεσμίας ξεκίνησαν μαζικοί, ρατσιστικοί αστυνομικοί ελέγχοι που αποσκοπούσαν στη σύλληψη των προσφύγων και την απέλαση τους. Ένα αυθόρμητο κύμα διαμαρτυρίας ξεσηκώθηκε ενάντια σε αυτό. Το ίδιο ακόμα βράδυ περίπου 1000 εξοργισμένοι διαδηλωτές βγήκαν στους δρόμους της συνοικίας Άλτονα. Αυτό επαναλήφθηκε και την επόμενη, καθώς και τη μεθεπόμενη μέρα.

Στην Rote Flora, το κατελημμένο αυτόνομο κέντρο στη συνοικία Σάντσενφιερτελ, κλήθηκε μια επείγουσα γενική συνέλευση για να αποφασιστούν τα επόμενα βήματα ενάντια στην κλιμάκωση της καταστολής. Μετά το τέλος της, περίπου 500 άτομα ξεχύθηκαν στους

δρόμους της συνοικίας για μια αυθόρμητη διαδήλωση. Η συνέλευση αποφάσισε εξάλλου την αποστολή δικού της τελεσιγράφου προς τη γερουσία της πόλης: Έαν δεν τερματίσει την καταστολή ενάντια στους πρόσφυγες, οι εκδηλώσεις διαμαρτυρίας θα κλιμακώνονταν: «Δεν θα περιοριστούμε σε νόμιμες μορφές διαμαρτυρίας εφόσον καθημερινά πνίγονται στη Μεσόγειο πρόσφυγες, γεγονός που χρησιμοποισεί η γερουσία σαν αφορμή για την κλιμάκωση της καταστολής της ενάντια στους πρόσφυγες».

Μετά από τη λήξη του τελεσίγραφου προς τη γερουσία συγκεντρώθηκαν περίπου 1000 διαδηλωτές μπροστά από τη Rote Flora και ξεκίνησαν για μια πορεία την οποία δεν δήλωσαν στις αστυνομικές αρχές. Μόνο μερικές εκατοντάδες μέτρα μετά, η πορεία δέχθηκε άγρια επίθεση από την αστυνομία, ενώ σαν αντίδραση οι διαδηλωτές έριξαν πέτρες και μπουκάλια. Για ώρες, μικρές ομάδες συνέχισαν τη διαμαρτυρία. Μόνο μια μέρα αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου, 1100 διαδηλωτές ξεκίνησαν από ένα καταυλισμό προσφύγων μπρόστα από τον κεντρικό σταθμό των τρένων για μια πορεία διαμέσου του κέντρου της πόλης. Στις 25 Οκτωβρίου, περίπου 10000 άτομα ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα των οργανωμένων οπαδών της Σανκτ Πάουλι για μια πορεία αλληλεγγύης προς την εκκλησία του Σανκτ Πάουλι. Μια εβδομάδα αργότερα συμμετείχαν 15000 άτομα στη μεγαλύτερη διαμαρτυρία αλληλεγγύης μέχρι στιγμής, ενώ οι διαδηλώσεις συνεχίστηκαν και τις επόμενες εβδομάδες.

Οι διαδηλώσεις αντλούν τη δυναμική τους μεταξύ άλλων από τις διαμαρτυρίες ενάντια στα ψηλά ενοίκια, που στρέφονται και ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του δημόσιου χώρου, στην εμπορευματοποίηση, που αγωνίζονται για φθηνά ενοίκια και ελεύθερους – και για τους πρόσφυγες – χώρους. Στο Αμβούργο υπάρχει μια μεγάλη παράδοση αγώνων και κινημάτων που σχετίζονται με ζητήματα της πόλης και της διαφύλαξης του δημοσίου χώρου. Έτσι τις δεκαετίες του 1980 και 1990 κατελήφθησαν η Χάφενστρασε, η Rote Flora, και άλλα σπίτια, ενώ έγινε κατορθωτή η διαφύλαξη τους σαν αυτοδιαχειριζόμενα κτίρια. Η Rote Flora λειτουργεί μάλιστα από το 1989 χωρίς οποιοδήποτε νομικό συμβόλαιο. Σε αυτή την υποδομή βασίζονται μέχρι σήμερα πολλά κινήματα για τη δραστηριότητα τους. Ναι μεν, κάποια αυτοδιαχειριζόμενα προγράμματα εκκενώθηκαν από τις αρχές, όπως ο χώρος τροχόσπιτων Bambule, το 2002. Όμως οι επακόλουθες διαμαρτυρίες «έκοψαν την όρεξη» του δήμου για περαιτέρω εκκενώσεις.

Όταν τα ενοίκια στο Αμβούργου εκτοξεύθηκαν στα ύψη κατά τα τέλη της δεκαετίας του 2000, η αντίσταση οργανώθηκε μέσα από ένα δίκτυο για το δικαίωμα στην πόλη. Από τότε έγινε κατορθωτή η μαζική προσέλευση χιλιάδων ανθρώπων σε φθινοπωρινές διαδηλώσεις ενάντια στην «τρέλλα των ψηλών ενοικίων». Την ίδια ακόμα στιγμή που γνωστοποιούνται σχέδια μεγαλοεπενδυτών, ξεσπούν και αυθόρμητες διαδηλώσεις. Οι κάτοικοι κρεμμάζουν σημαίες από τα παράθυρα τους, ενώ ακτιβιστές και ακτιβίστριες προχωρούν στην συμβολική κατάληψη δημοσίων χώρων και διοργανώνουν εκδηλώσεις ενημέρωσης, όπως πρόσφατα ενάντια στην προγραμματιζόμενη κατεδάφιση των πολυκατοικιών της Έσσο. Παρόλο που οι εκδηλώσεις αυτές δεν στάθηκαν ικανές να εμποδίσουν επενδυτικά σχέδια και να ανακόψουν την αύξηση στις τιμές των ενοικίων, εντούτοις είχαν καταφέρει να αναγκάσουν τα κοινοβουλευτικά κόμματα στο Αμβούργο να θέσουν το στεγαστικό ζήτημα στο επίκεντρο της προεκλογικής τους εκστρατείας και να υποσχεθούν την ανέγερση δημόσιων κατοικιών. Αλλά και άλλες, πιό συγκεκριμένες επιτυχίες έχει να επιδείξει το κίνημα: Το καλοκαίρι του 2009, ανθρώποι των τεχνών είχαν προχωρήσει στην κατάληψη της συνοικίας Γκέγκε, δύο στενών δρόμων με διατηρητέα σπίτια, με σκοπό να εμποδίσουν την κατεδάφιση τους από μεγαλοεπενδυτές. Από τότε η συνοικία λειτουργεί σαν αυτοδιαχειριζόμενο, μη εμπορικό, στεγαστικό και πολιτιστικό κέντρο.

Το καλοκαίρι του 2013 έγινε γνωστή η απειλή της ύπαρξης της Rote Flora σαν αυτόνομο κατελημμένο, εναλλακτικό κέντρο. Πουλημένη από το δήμο από χρόνια σε ένα μεγαλοεπενδυτή, είχε αποφασιστεί να μετατραπεί τώρα σε εμπορική αίθουσα συναυλιών.

Με τη γνωστοποίηση της απειλής αυτής, το κέντρο έχει πλημμυριστεί από ποικίλες εκδηλώσεις, πάντοτε συσχετισμένες με τον αγώνα των προσφύγων.

Κάτω από την πίεση των διαδηλωτών, η γερουσία είχε αποφασίσει να παραχωρήσει θερμαινόμενα κοντέινερ στις εκκλησίες, για να μπορέσουν να διαμένουν σε αυτά οι πρόσφυγες το χειμώνα. Παρόλα αυτά, η γερουσία αρνείται το κύριο αίτημα τους: Μια συλλογική λύση που να διασφαλίζει το δικαίωμα παραμονής. Οι διαμαρτυρίες στήριζονται κυρίως μέχρι στιγμής από αριστερές και αυτονομιστικές ομάδες, το Κόμμα της Αριστεράς και ορισμένα συνδικάτα. Η έμπρακτη αλληλεγγύη με τους πρόσφυγες εκδηλώνεται στις συνοικίες όπως το Σανκτ Πάουλι, την Άλτονα και την Στέρνσαντσε, όπου εδώ και πάρα πολλά χρόνια δραστηριοποιούνται αριστερά κινήματα. Σε άλλες περιοχές όμως, η σκληρή στάση της γερουσίας τυγχαίνει μεγάλης αποδοχής και συμβιώνει με ρατσιστικές προκαταλήψεις. Για να αλλάξει η γερουσία – όπου σε αυτή το SPD κυβερνά με απόλυτη πλειοψηφία – είναι επιτακτικό για το κίνημα να διατηρήσει την πίεση του και συμπεριλάβει στις κινητοποιήσεις σοσιαλδημοκρατικούς κύκλους ψηφοφόρων, καθώς και κύκλους από το Κόμμα των Πρασίνων. Αυτό έχει ήδη καταστεί μερικώς εφικτό σε μια πορεία στις 2 του Νοέμβρη.

Η κατάσταση στο Αμβούργο οξύνεται από τέλη του Δεκέμβρη. Στις 21 Δεκεμβρίου, η Rote Flora κάλεσε σε μια μεγαλειώδη πορεία στην οποία παρευρέθηκαν 10000 άτομα. Περίπου οι μισοί των διαδηλωτών πορεύτηκαν με το αυτονομιστικό «μαρτο μπλοκ», ενώ οι υπόλοιποι πήγαν με το πολύχρωμο μπλοκ του δικτύου για το δικαίωμα στην πόλη, το οποίο υποστηρίχθηκε από αριστερές οργανώσεις, αλλά και το Κόμμα της Αριστεράς στο Αμβούργο. Μετά από μόνο μερικά μέτρα, η πορεία δέχθηκε επίθεση από την αστυνομία που έκανε χρήση δακρυγόνων, ροπάλων και αντλιών νερού και διέλυσε την πορεία. Το μαύρο μπλοκ προσπάθησε να αποκρούσει αυτή την επίθεση με όλα τα μέσα. Ακολούθησαν οι πιό σφοδρές οδομαχίες στην πρόσφατη ιστορία του Αμβούργου. Χιλιάδες προσπάθησαν με διάφορους τρόπους να υπερασπιστούν το δικαίωμα στη διαμαρτυρία ενάντια στην κρατική εξουσία. Ήδη πριν την πορεία είχε σημειωθεί επίθεση από κουκουλοφόρους εναντίον ενός αστυνομικού σταθμού. Μια δήθεν δεύτερη επίθεση ενάντια στον ίδιο σταθμό είχε σαν αποτέλεσμα μια μεγάλη δυσφημιστική εκστρατεία στα ΜΜΕ ενάντια στο κίνημα και σε «βίαιους αριστερούς». Η αστυνομία είδε αυτό σαν αφορμή, να κυρήξει τις συνοικίες του Σανκτ Πάουλι, της ΄Αλτονα και το Σάντσενφίερτελ σε «ζώνες κινδύνου», όπου ανά πάσα στιγμή οι αρχές μπορούν να σταματήσουν και να ελέγξουν «ύποπτα άτομα», καθώς και να απαγορεύσουν την πρόσβαση στις συνοικίες σε άλλα. Αυτό συνιστά και μεγάλη απειλή για τους πρόσφυγες από τη Λαμπεδούσα, πολλοί από αυτούς δεν έχουν δώσει τα στοιχεία τους στις αρχές λόγω του φόβου απέλασης τους.

Το Κόμμα της Αριστεράς διαμαρτυρήθηκε ενάντια στη «ζώνη κινδύνου» και προσπάθησε να αποκρούσει την προπαγάνδα των ΜΜΕ, πράγμα για το οποίο κατηγορήθηκε από τη συντηρητική μερίδα του τύπου. Στις αρχές του Γενάρη έγινε γνωστό, ότι η δεύτερη επίθεση στον αστυνομικό σταθμό επινοήθηκε από την αστυνομία, με σκοπό να βρεθεί αφορμή για να νομιμοποιηθούν μέτρα έκτακτης ανάγκης όπως η «ζώνη κινδύνου». Από τότε σημειώθηκαν ολονύκτιες συγκεντρώσεις μέσα στις «ζώνες κινδύνου» ενάντια στην καταπάτηση βασικών ελευθεριών. Μικρές ομάδες έπαιξαν κυνηγητό με την αστυνομία, δηλωμένες και αδήλωτες πορείες έλαβαν χώρα στις συνοικίες, ενώ κάτοικοι των περιοχών διοργάνωσαν μια μεγάλη δημοσία μάχη με μαξιλάρια. Έτσι η πόλη απέκτησε πέραν του προσφυγικού, του στεγαστικού και του ζητήματος της Rote Flora ένα νέο ζήτημα, αυτό της υπεράσπισης των βασικών δικαιωμάτων και ελευθεριών ενάντια στο κράτος. Κάτω από την πίεση των κινητοποιήσεων, ο δήμος αναγκάστηκε να καταργήσει τις «ζώνες κινδύνου».

Το παράδειγμα του Αμβούργου δείχνει πώς αντιρατσιστικές εκδηλώσεις διαμαρτυρίας μπορούν να σμήξουν με τοπικούς αγώνες, όπως αυτούς ενάντια στα ψηλά ενοίκια και για το δικαίωμα στην πόλη, ειδικά όταν αυτοί μπορούν να στηριχθούν πάνω σε μια

μακρόχρονη δραστηριότητα της Αριστεράς σε διάφορες συνοικίες, καθώς και στην κοινοβουλευτική και εξωκοινοβουλευτική υποστήριξη ενός κόμματος όπως αυτό της Αριστεράς (που στις προηγούμενες εκλογές για τη γερουσία του Αμβούργου έλαβε 6,5% των ψήφων). Κεντρικό συνδετικό στοιχείο όλων των κινημάτων αποτελεί ενάς αριστερός εναλλακτικός χώρος, ο οποίος στηρίζεται σε μια υποδομή από αριστερούς πολυχώρους, πρώην κατελημμένα κτίρια και πολιτικές ομάδες, ενώ παράλληλα διατηρεί δεσμούς με το συνδικαλιστικό κίνημα, το Κόμμα της Αριστεράς και αριστερούς-φιλελεύθερους κύκλους.

Εμείς στη Γερμανία που είμαστε κουρασμένοι με τον αργό ρυθμό των πολιτικών εξελίξεων στη ριζοσπαστική Αριστερά, μπορούμε να ελπίζουμε. Το Αμβούργου δείχνει ότι περισσότερα είναι εφικτά. Υπάρχουν κι άλλες πολλές πόλεις με τα ίδια συστατικά που οδήγησαν στην έκρηξη του Αμβούργου.

Του Φλόριαν Βίλντε, ιστορικού και συνεργάτη του Ιδρύματος Ρόζα Λούξεμπουργκ

(μετάφραση: Λέανδρος Φίσερ)